

Onderwijs aan meer- en hoogbegaafde leerlingen

In het kort

Op de Groen van Prinstererschool bieden we meer- en hoogbegaafde leerlingen de mogelijkheid eigen leerdoelen te halen. In deze brochure leggen we ons beleid uit. Afhankelijk van de **onderwijsbehoeften** van de leerling zijn de volgende vier variaties mogelijk:

1.	In de eigen klas wordt de basisstof gecompact, krijgen de leerlingen pluswerk aangeboden en/of werken zij aan eigen lesdoelen.
2.	In de eigen klas krijgen leerlingen verrijkingstof aangeboden, zowel verdiepend als verbredend, maar niet gericht op versnellen.
3.	In de GroeiGroenGroepen volgen de leerlingen een extra lesprogramma, gericht op beheersing van executieve functies, creatieve vaardigheden e.d.
4.	In de dorpsbrede plusklas volgen de leerlingen wekelijks een dagdeel een eigen lesprogramma, specifiek voor hoogbegaafde leerlingen.

In- en uitstroom

Variatie 1 en 2 vallen onder de **basisondersteuning** en behoren tot de dagelijkse onderwijspraktijk. Dat betekent dat leerkrachten constant kunnen variëren in hun onderwijsaanbod. Dat kan per vak en leerling verschillen, al gaan we uit van een klassikaal lesprogramma waarin alle leerlingen minimaal de kerndoelen van de leerstof behalen.

Voor variatie 3 en 4 geldt dat de school in afstemming met de ouders beslist over **deelname** van een leerling aan een extra lesprogramma. Voor de GroeiGroenGroepen geldt dat halfjaarlijks leerlingen in en uit kunnen stromen. Van belang daarbij is dat leerlingen het reguliere lesprogramma kunnen missen en hier hoog op blijven scoren of om een andere reden behoefte hebben aan het aanvullende lesprogramma. *In de volgende paragrafen lichten we dit toe.*

Doelstelling en visie

Het onderwijs aan meer- en hoogbegaafde leerlingen heeft als **doel** om bij deze leerlingen het bewustzijn van de eigen (bijzondere) capaciteiten te bevorderen en die optimaal te leren benutten ten behoeve van zichzelf en anderen.

Om dit doel te kunnen behalen, zijn een aantal **randvoorwaarden** essentieel. Wanneer deze randvoorwaarden onvoldoende aanwezig zijn, worden zij automatisch een leerdoel voor het individuele kind:

Welbevinden van leerlingen:

Allereerst is het welbevinden van alle leerlingen een belangrijke randvoorwaarde in ons onderwijs. Daarom **stimuleren** leerkrachten de leerlingen actief om zichzelf te zijn en hun talenten te ontplooiën. Daarnaast helpen leerkrachten de leerlingen om hun anders zijn te waarderen en creëren in de klas een klimaat waarin ook het cognitieve talent door andere leerlingen wordt gewaardeerd.

Inspanning door leerlingen:

Om ieder kind op zijn eigen niveau zijn talenten te laten ontwikkelen, wordt een inspanning gevraagd van zowel leerlingen, ouders als leerkrachten. Van iedere leerling wordt inspanning gevraagd om zich naar eigen vermogen te ontwikkelen. De manier waarop en de mate waarin verschilt per leerling. Leerkrachten dagen leerlingen hiertoe uit en leren leerlingen de **juiste strategieën** te hanteren, waardoor de geleverde inspanning het beoogde effect zal hebben.

Wanneer deze randvoorwaarden aanwezig zijn, wordt aan onderstaande **subdoelen** gewerkt, om zo het hoofdoel te bereiken:

Leerlingen zijn productief:

Leerlingen presteren op een niveau en in een tempo dat bij hun cognitieve en sociaal-emotionele capaciteit hoort. Leerlingen leren dat hun kennis en kunde van grote waarde is en dat de uitdagingen die zij aankunnen nut hebben voor zichzelf en de anderen en weten hun talenten in te zetten.

Leerlingen halen de kerndoelen op een hoog niveau (minimaal referentieniveau 2F/1S):

Cognitief getalenteerde leerlingen beheersen in principe de stof die in de kerndoelen omschreven staat op een hoog niveau, om zo goed voorbereid door te kunnen stromen naar het VWO en daarmee te voldoen aan de door het VO gestelde eisen voor instroom naar het VWO.

1X	Excellent	3F
1S	Streef	2F
1F	Basis	1F

Leerlingen werken aan plusdoelen:

Cognitief getalenteerde leerlingen halen niet alleen de kerndoelen, maar werken daarnaast aan het behalen van plusdoelen. Deze plusdoelen zijn zowel gericht op een **diepere beheersing** van de leerstof als op het aanleren van vaardigheden. Om deze doelen te behalen, sluiten we in eerste instantie aan bij het pluswerk wat in de gebruikte methodes wordt aangeboden en daarnaast maken we een selectie uit ander plusmateriaal.

Meer- en hoogbegaafdheid

De Groenschool verstaat onder meer- en hoogbegaafde leerlingen die leerlingen die in potentie goede tot zeer goede resultaten kunnen boeken. Deze definitie gaat bewust verder dan een IQ-score of goede resultaten en kijkt eerder nog naar de **specifieke eigenschappen** van deze leerlingengroep.

In tabel 1 staan **leereigenschappen** en **persoonlijkheidseigenschappen** genoemd die van toepassing zijn op meer- en hoogbegaafde leerlingen. Deze kenmerken kunnen ook bij andere kinderen voorkomen, maar bij meer- en hoogbegaafde kinderen komen meerdere kenmerken duidelijker naar voren. Wanneer een meer- of hoogbegaafd kind niet goed in zijn vel zit, zullen de kwaliteiten minder in het oog springen en zullen juist andere gedragingen zichtbaar worden. De in tabel 1 opgenomen gedragingen kunnen daarmee eveneens signaal zijn van cognitief talent.

Tabel 1. Kenmerken van meer- en hoogbegaafde leerlingen

Meer- en hoogbegaafde leerlingen:	
<i>Leereigenschappen:</i>	<i>Persoonlijkheidseigenschappen:</i>
<ul style="list-style-type: none">- Zijn snel van begrip- Hebben een goed geheugen- Zijn verbaal zeer vaardig- Kunnen snel (complexe) verbanden leggen- Hebben een groot probleemoplossend vermogen- Hebben groot analytisch vermogen- Hebben een grote algemene ontwikkeling en een brede interesse- Hebben een grote woordenschat- Zijn overtuigd van hun eigen gelijk- Willen graag de reden van iets horen en hebben daarbij een intense nieuwsgierigheid- Zijn inventief en hebben interesse in experimenteren	<ul style="list-style-type: none">- Hebben een groot rechtvaardigheidsgevoel- Stellen hoge eisen, perfectionistisch- Zijn sociaal anders dan leeftijdsgenoten- Hebben een opmerkelijk gevoel voor humor- Hebben behoefte aan hoge mate van autonomie en moeite met autoriteit- Kunnen volledig opgaan in hun favoriete activiteit- Zijn creatief en hebben een grote fantasie- Zijn sensitief en daardoor makkelijk overprikkeld- Zijn ongeduldig jegens zichzelf en anderen
Gedrag van meer- en hoogbegaafde leerlingen die niet goed in hun vel zitten:	
<ul style="list-style-type: none">- Verbaal sterk, maar er komt niets uit zijn handen- Initiatief loos- Slechte resultaten- Moeite met starten aan een taak- Moeite met concentreren- Druk of storend gedrag	

Signalering

Op De Groenschool kan iedere leerling, hoogbegaafd of niet, in aanmerking komen voor het werken aan plusdoelen en de daarbij horende begeleiding. Om hierbij geen leerlingen over het hoofd te zien, maken wij gebruik van de combinatie van een aantal **signaleringsmiddelen**.

Signalering: anamneseformulier

Op het anamneseformulier kunnen ouders aankruisen of hoogbegaafdheid in hun **familie** voorkomt.

Wanneer een leerling in een hogere groep dan een kleutergroep **instroomt** op onze school, zullen wij de vorige school vragen naar hun indruk over het cognitieve talent van de leerling. Wanneer er reden voor is, zal de Groenschool de vorige school vragen om de quickscan van Hoogbegaafdheid In-Zicht in te vullen.

Quickscan www.hoogbegaafdheid-in-zicht.nl

Bij een vermoeden van **hoogbegaafdheid en/of onderpresteren** (leerlingen die niet presteren naar wat op basis van hun cognitie mag worden verwacht) wordt de quickscan hoogbegaafdheid-in-zicht gebruikt. Deze wordt zowel ingevuld door de leerkracht(en) en/of ouders/verzorgers. Wanneer de uitslag aanwijzing geeft voor cognitief talent, kiezen we voor een proefperiode waarin de leerling extra uitdaging krijgt.

Wanneer twijfel bestaat over de juiste begeleiding van een leerling of over zijn deelname aan de plusgroep, kan de scan in iedere groep een hulpmiddel zijn bij het maken van een keuze.

Onderbouwde indruk leerkracht

De Groenschool ziet de professionaliteit van de leerkracht en het vergroten daarvan als belangrijk middel in de begeleiding van leerlingen. Op de Groenschool kennen leerkrachten alle leerlingen en worden zorgleerlingen plenair besproken, waarmee de school expliciet investeert in zorgoverleg. De Intern Begeleider (IB-er) is de sleutelfiguur in de begeleiding van leerlingen en daarmee ook van de cognitief getalenteerde leerlingen.

Daarom is de **onderbouwde indruk** van de groepsleerkracht op basis van observaties van leer- en gedragseigenschappen en gesprekken met ouders, collega's en IB-er het belangrijkste signaleringsmiddel voor cognitief talent. *In overleg met ouders beslist de school uiteindelijk over een passend onderwijsaanbod voor de meer- en hoogbegaafde leerlingen.*

Bij de signalering van meer- en hoogbegaafde leerlingen wordt specifiek gelet op de volgende kenmerken:

- Leerlingen scoren hoog op de **Cito toetsen** voor Begrijpend Lezen en Rekenen;
- Leerlingen hebben pluswerk in de klas en kunnen daarbij meer aan;
- Leerlingen kunnen een uur in de klas missen zonder hiaten op te bouwen.

Compacten & verrijken:

Wanneer een leerling is ingedeeld op het plusniveau, betekent dit in de eerste plaats dat de leerling voor dat vak een verkorte instructie en verwerking volgt. Dit noemen we het **compacten** van de leerstof. Op deze manier wordt onnodige herhaling voorkomen en willen wij leerlingen scherp en gemotiveerd houden.

De tijd die door dit compacten vrijkomt, vullen we in met **verrijking**. Deze verrijking kent twee varianten:

De eerste variant is het **verdiepen** van de leerstof. Zo maken kinderen die goed kunnen rekenen in eerste instantie de 3-sterrenopdrachten uit de rekenmethode, die dieper ingaan op de basisstof. Verdieping is in principe de eerste verrijkingsstap die wij zetten.

De tweede variant is het **verbreden**: dit houdt in dat we andere stof aanbieden dan de basisstof. Een voorbeeld hiervan is het maken van een werkstuk over een zelfgekozen onderwerp. Over het algemeen geldt dat het goed kunnen uitvoeren van verbredend werk een intensievere begeleiding van de leerkracht vraagt dan het goed uitvoeren van verdiepend werk.

Verrijkingswerk heeft nooit als doel om onderwerpen die in een later stadium aan bod komen, eerder aan de leerling aan te bieden. Verrijken staat dus niet gelijk aan **versnellen**!

Als een leerling middels verrijking op het juiste niveau wordt uitgedaagd, wordt dat **zichtbaar** in de motivatie tot leren, de kwaliteit van het product van het leerproces en het welbevinden van de leerling. Daarbij is het kind goed voorbereid op de overgang naar het voortgezet onderwijs op een passend cognitief niveau.

Binnen of buiten de klas

Wanneer het voor een leerling nodig is om nog meer verrijking te krijgen, dan het werk dat hij in de klas kan doen, kan de leerling in aanmerking komen voor de **GroeiGroenGroep**. De kinderen gaan daarvoor uit de klas onder begeleiding van de talentbegeleider aan het werk. In de GroeiGroenGroep is ruimte voor intensievere begeleiding dan in de klas mogelijk is. Daarom ligt het accent in de GroeiGroenGroep op het ontwikkelen van (executieve) vaardigheden. Het gaat dan bijvoorbeeld om creatief leren denken, het leveren en volhouden van inspanning, flexibiliteit, metacognitie, taakinitiatie, omgaan met stress, etc.

Als een leerling nog meer verrijking nodig heeft dan de verrijking in de klas en de GroeiGroenGroep, bestaat er nog de mogelijkheid om deel te nemen aan de **dorpsbrede plusklas**. Deze plusklas is bedoeld voor kinderen met een aantoonbaar IQ van 130 of meer of een DHH- verslag waaruit blijkt dat de leerling aan de toelatingseisen voldoet. Behalve dat een leerling moet voldoen aan de door de bovenschoolse plusklas vastgestelde toelatingseisen, moet een leerling zonder probleem een dagdeel kunnen missen van het reguliere lesaanbod op school. Daarbij willen we als school met enige zekerheid kunnen stellen dat de nadelen van de plusklas (het missen van een dagdeel, het naar een andere locatie moeten) opwegen tegen de voordelen voor de betreffende leerling.

In de klas

In de klas wordt voor meer- en hoogbegaafde leerlingen de leerstof **gecompact** (gedifferentieerd) en wordt daarnaast **verrijkingstof** aangeboden.

Altijd geldt dat de **basis kennis en basisvaardigheden** op orde moeten zijn of komen vóórdat een leerling voor pluswerk in aanmerking komt. Versnellen (het overslaan van een leerjaar) is expliciet géén schoolbeleid.

Groep 0-2

Bij de kleuters wordt per thema door de leerkracht verrijkingmateriaal opgezocht of ontworpen. Ook in de kleutergroepen wordt een onderscheid gemaakt tussen **verdiepende** opdrachten en **verbredende** opdrachten.

Kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong

Bij jonge kinderen is het lastiger om al te spreken van hoogbegaafdheid. Kleuters die al (veel) meer kunnen dan hun leeftijdsgenoten, hoeven niet intelligenter te zijn. In de kleuterleeftijd gaat de ontwikkeling nog veel meer sprongsgewijs, waardoor een verschil in ontwikkeling later wat kan verdwijnen. Dat geldt voor zowel een achterstand als een voorsprong.

Bovendien is **intelligentie** pas vanaf 6 jaar betrouwbaar te meten, omdat de intelligentietesten zijn gestandaardiseerd vanaf deze leeftijd.

Dit wil natuurlijk niet zeggen dat kinderen pas vanaf groep 3 hoogbegaafd zijn. Daarom worden de leerlingen in de kleutergroepen regelmatig **geobserveerd** om te bepalen van de onderwijsbehoeften van elke leerling zijn.

Groep 3-8

Vanaf groep 3 worden de hoofdvakken (taal, spelling, rekenen, begrijpend lezen) volgens de methode gecompact. Dit betekent dat de geselecteerde leerlingen een **verkorte instructie** krijgen. Het eerste deel van de instructie waarin het doel en het aanleren van de vaardigheid centraal staan, doen zij mee en vervolgens gaan zij zelfstandig aan het werk.

Ook volgen zij een verkorte verwerking, dat wil zeggen dat zij minder opdrachten van de basisstof maken dan andere leerlingen in de klas. Vervolgens gaan deze leerlingen verder met het verrijkingswerk. Ook de verrijkingstof wordt **nagekeken** en moet dus voldoende gemaakt worden zowel in kwantitatieve als kwalitatieve zin.

Voor taal/spelling en rekenen wordt in eerste instantie het **verrijkingswerk van de methode** aangeboden. Voor taal en spelling zijn dat de moeilijkere opdrachten in de boeken en eventueel ook het taalpluswerkboek. Voor rekenen is dat in eerste instantie de 3-sterren opdrachten uit de methode, vervolgens het pluswerkboek rekenen en tot slot kan het werkboek van bijvoorbeeld Rekeningjagers worden ingezet.

Met de overgang naar meer adaptieve verwerkingssoftware zijn leerlingen leerdoelen gaan behalen via hun blokplan en kunnen zij **meerdere doelen tegen een strengere normering** behalen.

In de GroeiGroenGroepen

Uit elke klas kunnen een paar leerlingen iedere week één tot anderhalf uur leskrijgen in de eigen GroeiGroenGroep. Twintig percent van de schoolpopulatie maakt gebruik van deze **sublesgroepen**. In deze groepen is vooral aandacht voor de ontwikkeling van **executieve functies** en de **verwerkingsopdrachten** worden gedurende de week in de eigen klas uitgevoerd.

De eigen plusgroepen worden geleid door gecertificeerde **talentbegeleiders** die opgeleid zijn bij Novilo.

GroeiGroen: leren denken

Om de kinderen te leren denken en de verschillende manieren van denken te ontdekken (kritisch denken, creatief denken en praktisch denken) wordt er in de GroeiGroenGroep gebruik gemaakt van **denksleutels** (groep 1 t/m 4) en mindset (groep 5 t/m 8).

In groep 4 gebruiken we het boek: "Ben ik een cheetah." Dit boek biedt de gelegenheid om met kinderen in gesprek te gaan over de uitdagingen waar zij tegenaan lopen, zoals faalangst, anders denken, fouten maken en perfectionisme. In groep 7 en 8 debatteren we met **de stelling van de week**.

Bij de opdrachten die de leerlingen in de les krijgen, proberen we de hogere orde denkvaardigheden van de taxonomie van Bloom te gebruiken (analyseren, evalueren en creëren). Voor groep 5 t/m 8 maken we gebruik van het **Vooruitwerklab**. In deze methode wordt er elke week een opdracht gemaakt in groepjes. Leerlingen leren daarbij zichzelf kennen en met wie ze inhoudelijk het beste kunnen samenwerken.

Bloom's Taxonomie

GroeiGroen: leren leren

Om de kinderen te leren wat leren is, werken we met verschillende projecten om tot leren te komen. Bij leren leren gaat het niet alleen om nieuwe kennis te leren maar ook om **vaardigheden** te leren hoe je aan nieuwe kennis kan komen. Het gaat hierbij om bijvoorbeeld 21ste -eeuwse vaardigheden en executieve functies. Zo leren de kinderen plannen en organiseren.

Vanaf groep 2 gaat het vooral om het leren van **hulp vragen** als iets niet lukt. Juist de meer- en hoogbegaafde kinderen zijn het niet gewend om hulp te vragen. Ze leren ook dat fouten maken niets uitmaakt en dat je daar juist van kan leren.

Vanaf groep 4 krijgen de kinderen **klaswerk** mee. Zodoende leren ze hun eigen werk plannen en organiseren. Hierbij wordt gewerkt met doelen met daaraan gekoppeld eisen voor het werk, zodat ze precies weten wat er van hen verwacht wordt. Dit zijn projecten met open en gesloten vragen.

Naast deze projecten werken we vanaf groep 5 met de **pittige plustorens**, een kleurrijk meubel boordevol pittige projecten en materialen die een echte uitdaging bieden aan meer- en hoogbegaafde kinderen. De kinderen mogen zelf een project kiezen om aan te werken. Zij doorlopen tijdens elke opdracht een aantal **fasen**. Denk hierbij aan: de opdracht onderzoeken, ontwerpen, plannen, testen, uitvoeren en presenteren. Ook hebben de leerlingen bij iedere fase een reflectiemoment met de leerkracht. De kinderen leren leren, leren reflecteren, leren plannen, leren fouten maken en weer doorgaan.

GroeiGroen: leren leven

Zelfvertrouwen en zelfbewustzijn zijn belangrijke voorwaarden om de eigen mogelijkheden te ontdekken. Leren leven bevordert dat leerlingen zichzelf bewust worden van hun kwaliteiten en uitdagingen en leren samen te werken en samen te leven met anderen. Dit doen we elke les, we kijken hoe we hebben gewerkt, wat goed ging en wat minder goed. Wat zijn je kwaliteiten en aan welke kwaliteiten kan ik werken om in te groeien? Vaardigheden zoals je inleven in een ander, verantwoordelijkheid nemen, nieuwsgierig zijn, openstaan voor de mening van anderen, positief communiceren en omgaan met tegenslagen komen aan de orde.

